

תוכן עניינים

מבוא	3
רקע כללי	3
החוק למניעת אלימות במשפחה	4
מדיניות הענישה של בתי המשפט	7
הקשיים העומדים בפני השגת המטרה	8
הצעה אישית – חקיקתו של חוק ייחודי	11
סיכום	12
רשימה ביבליוגרפית	14

מבוא

חקיקתו של החוק למניעת אלימות במשפחה הייתה צעד חשוב ומשמעותי בהתמודדות עם התופעה העגומה של אלימות במשפחה של בעלים כלפי נשותיהם. למרות שהחוק מנוסח באופן כללי, וכולל את כל האפשרויות של אלימות במשפחה, גם של נשים כלפי בעליהן, מטרתו העיקרית של החוק הייתה למנוע אלימות של בעלים כלפי נשותיהם ושל הורים כלפי ילדיהם. נראה כי מאז חקיקתו של החוק הפנימה מערכת המשפט את חומרת הבעיה, ובתי המשפט נוקטים בקו ענישה נוקשה בעבירות לפי החוק. עם זאת, בעבודה אצביע על שלושה עניינים שיש לתת עליהם את הדעת, ושעלולים למנוע מהחוק להשיג את מטרתו המלאה: הראשון, הוא "קשר השתיקה" הנובע מכך שנשים רבות חוששות או נמנעות מלדווח או להתלונן על אלימות המופעלת נגדן. השני, גישה הקיימת אצל חלק מהמשפטים, ואולי אצל חלק מהשופטים, לפיה אין זה מתפקידה של מערכת המשפט להתערב בנעשה בתוך התא המשפחתי. השלישי, הקושי הראייתי הרובץ בפני האיש הטוענת לאלימות שהופעלה כנגדה על ידי בעלה, הנובע מכך שבתי המשפט החמירו את הרף הראייתי בטענה לאלימות לפי החוק. אבקש להציע את הצעתי האישית, לפיה חקיקה של חוק ייחודי וקונקרטי, שיעסוק רק באלימות של בעלים כלפי נשותיהם, יכול לענות במידה רבה לדעתי על הבעיות האמורות.

רקע כללי

"תופעת האלימות במשפחה הנה אחד מהנגעים החברתיים הקשים ביותר עמם נאלצת להתמודד החברה המודרנית. בישראל, כמו גם במקומות רבים אחרים בעולם, מתרחשים מידי שנה אלפי מקרים של אלימות פיסית, נפשית ומינית במסגרת התא המשפחתי"¹. מרבית האלימות במשפחה היא אלימות כנגד נשים המופנית מהגברים. נטען, כי התופעה של אלימות במשפחה איננה ייחודית למגזר או לקבוצות אוכלוסייה מסוימות, ומדובר בתופעה שהיא חוצה מגזרים וקיימת בכל השכבות הסוציו-אקונומיות².

למרות שנושא האלימות במשפחה הוא נושא כאוב וחשוב מאין כמותו, המודעות אליו לא הייתה קיימת מאז ומעולם. עד סוף שנות השבעים לא הייתה כלל מודעות לנושא, במדינת ישראל ובמדינות אחרות. חוסר המודעות לתופעה בא לידי ביטוי בין היתר בכך שגורמי האכיפה ומשטרת ישראל לא התייחסו לאלימות במשפחה כאל תופעה ייחודית ונפרדת מהאלימות בכלל, ולא תיעדו בנפרד נתונים על נשים מוכות³.

המודעות לנושא החלה להתעורר בשנת 1976, בה הוגשה הצעת חוק על ידי חברת הכנסת דאז מרשה פרידמן, בנושא של נשים מוכות על ידי בעליהן. בשנת 1977 הוקם בחיפה המקלט הראשון בישראל לנשים מוכות, ובשנת 1979 פרסם לראשונה המטה הארצי של המשטרה הנחיות קונקרטיות לטיפול בתלונות של נשים מוכות. במהלך שנות השמונים החל גם משרד הרווחה להכיר בתופעה, והחל להקים ולסייע בהקמת מקלטים לנשים מוכות, אשר פועלים כיום בפריסה ארצית⁴.

¹ יובל שני, "ביתי אינו מבצרי: אלימות במשפחה כסוג של עינוי אסור על פי המשפט הבינלאומי", המשפט 151. 152. (תשס"ב).

² M.B. Varela "Protection of Domestic Violence Victims under the New York City Human Rights Law's Provisions Prohibiting Discrimination on the Basis of Disability" 27 fordham Urb. L.J. (2000) 1231, 1232-1233.

³ יעל חסון, "היעדר שקיפות וביצוע חסר", מרכז אדווה (2017). בעמ' 5. נמצא בקישור הבא: <https://adva.org/wp-content/uploads/2017/11/Violence-against-women-1.pdf>

⁴ שם.

למרות שכיום אין חולק על חשיבותו של הנושא, מומחים טוענים כי אין בנמצא נתונים שיכולים להצביע באופן מדויק על היקף התופעה⁵. נטען כי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אינם מאפשרים לבצע פילוח מגדרי, מאחר ואין בנתונים התייחסות לאלימות בתוך המשפחה, והנתונים מתייחסים לאלימות בכלל. הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2014 מלמדים כי שיעור הגברים הנפגעים מעבירות אלימות גבוה ביחס לשיעור הנשים הנפגעות מעבירות אלימות, אולם נתונים כלליים אלה אינם מתייחסים כלל לזהות הפוגע ולמידת הקרבה שלו לקורבן העבירה, ועל כן הם מטשטשים את האופי המגדרי של תופעת האלימות כנגד נשים.

עם זאת, ישנם נתונים לא מדויקים שנאספו על ידי מרכז המידע והמחקר של הכנסת ופורסמו בסוף שנת 2016. נתונים אלו מבוססים על נתוני משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר, משרד הרווחה, משרד הבריאות ואיגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית. המומחים סבורים, כי צירופם של נתונים אלו להנחה לפיה רק אחת מכל ארבע נשים הנפגעות מאלימות פיזית מדווחת על כך⁶, מובילים למסקנה כי 7.4% מכלל הנשים בישראל, שהם כ-200 אלף נשים בישראל, הן נשים הנפגעות מעבירות אלימות⁷.

החוק למניעת אלימות במשפחה

החוק המרכזי שנועד להתמודד עם התופעה של אלימות כלפי נשים הוא החוק למניעת אלימות במשפחה⁸, אשר נחקק בשנת 1991. למעשה, המעיין בחוק לא ימצא בו כי הוא ייוחד באופן ספציפי לנשים מוכות, והוא עוסק באלימות במשפחה בכלל, גם של נשים כלפי גברים, אולם מדברי ההסבר שנלוו להצעת החוק ניכר כי מטרתם של יוזמי החוק הייתה למנוע בעיקר אלימות המופנית כלפי נשים וילדים מאת הבעל/האב.

כך נאמר בדברי ההסבר להצעת חוק למניעת אלימות במשפחה, כי החוק נועד:

"להקל על מצוקתם של נשים וילדים הנמקים תחת ידו הקשה של בן המשפחה האלים... להרחיק בן משפחה אלים מבני משפחתו הסובלים מהתנהגותו האלימה, הן בבית המשפחה והן במקומות העבודה והלימודים שבהם שוהים בני המשפחה"⁹.

⁵ שם, בעמ' 6.

⁶ **חוק וצדק – נפגעות ונפגעי תקיפה מינית ומערכת אכיפת החוק**, איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית ולנפגעי תקיפה מינית (תמי קרמר עורכת, 2007). נמצא בקישור הבא: [file:///C:/Users/USER/Downloads/report-2006-heb%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/report-2006-heb%20(1).pdf)

⁷ גיא ראביד, **זה בידיים שלנו – ניתוח תחום מניעת אלימות כלפי נשים**, מידות (2010). נמצא בקישור הבא: <http://www.midot.org.il/Sites/midot/content/Flash/%D7%96%D7%94%20%D7%91%D7%99%D7%93%D7%99%D7%99%D7%9D%20%D7%A9%D7%9C%D7%A0%D7%95%20-%D7%92%D7%A8%D7%A1%D7%94%20%D7%9C%D7%94%D7%93%D7%A4%D7%A1%D7%94.pdf>

⁸ חוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991. (להלן: "החוק").

⁹ דברים אלו צוטטו על ידי בית המשפט העליון בע"א 4480/93 פלוני נ' פלונית, (פורסם בבנו, 12.10.94). 461. 473.